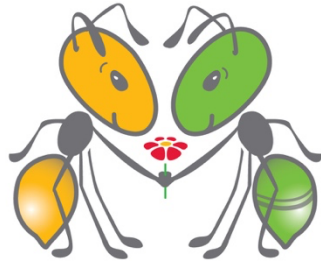

Skonseng naturbarnehage

SKONSENG
naturbarnehage

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljøet MOBBING OG KRENKELSER

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning

Målsettinger

- Mål for barnehagens arbeid
- Barnehagens verdier for barna

Definisjoner

- Definisjon mobbing
- Skillet mellom konflikt, erting og mobbing
- Definisjon krenkelser

Forebyggende arbeid

- Nulltoleranse i praksis
- Hva forventes av den voksne
- Voksne som krenker
- Makt og tvang
- Sosial kompetanse som ressurs mot mobbing
- Samarbeid mellom barnehage og hjem
- Barnehagens rutiner for forebygging

Hvordan avdekke mobbing og krenkende atferd

- Avdekking – Delplikt 1: Følge med
- Tegn på at barn ikke har det bra
- Observasjonsmetoder
- Vi har også fokus rettet mot den som mobber eller krenker

Aktivitetsplikten – undersøkelsesfasen

Tiltak når mobbing/krenkende atferd oppstår

Når en ansatt krenker et barn – § 43

- Varslingsprosedyre § 43
- Forebygging av krenkelser fra voksne
- Reparasjon etter krenkelse

Lovverk og retningslinjer

Vedlegg

- Vedlegg 1 – Referat/tiltaksplan
- Vedlegg 2 – Varslings skjema (barn utsatt)
- Vedlegg 3 – Varslings skjema (barn som krenker)
- Vedlegg 4 – Observasjonslogg
- Vedlegg 5 – Evaluering av personalets relasjon
- Vedlegg 6 – Egenvurderingsskjema
- Vedlegg 7 – Trivselsmonitor
- Vedlegg 8 – Kontekstmodellen
- Vedlegg 9 – Bekreftelse på at vi har lest

INNLEDNING

Denne planen beskriver hvordan Skonseng naturbarnehage arbeider for å forhindre mobbing og krenkelser av barna. Planen beskriver hva barnehagen skal gjøre for å forebygge og gjenkjenne mobbing og krenkelser blant barn og voksne, samt hvilke tiltak som må gjøres dersom det forekommer mobbing eller krenkelser i barnehagen.

Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, skal barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. (Rammeplan 2017)

Barnehagelovens bestemmelser om barnas psykososiale miljø handler ikke først og fremst om mobbing, men at barna har det trygt og godt i barnehagen basert på barnets subjektive oppfatning av barnehagemiljøet. Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barn får ta del i og medvirker i et fellesskap, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen.

Barnehagens arbeid med barnehagemiljøet omfatter både det fysiske og det psykososiale miljøet. Alle planer, tiltak og handlinger skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn, jf. artikkel 3 i FNs Barnekonvensjon.

For at alle barn skal oppleve trygge og gode dager i barnehagen, er det nødvendig at de ansatte har kompetanse på å forebygge krenkelser og mobbing, og har plikt til å følge med. Personalet skal årlig evaluere sitt arbeid mot mobbing. Planen skal holdes oppdatert i forhold til de til enhver tid gjeldende retningslinjer.

MÅLSETTINGER

Målsettingene imøtekommer følgende krav i barnehageloven:

Barnehageloven § 41 – Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven § 42 – Aktivitetsplikt

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna har det.

Alle skal melde fra til gruppeleder ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt.

Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Barnehagen skal snarest undersøke saken og, så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.

Barnehagen skal lage en skriftlig tiltaksplan som inneholder: a) hvilke problemer tiltakene skal løse, b) hvilke tiltak som er planlagt, c) når tiltakene skal gjennomføres, d) hvem som skal gjennomføre tiltakene, e) når tiltakene skal evalueres.

Barnehageloven § 43 – Skjerpet aktivitetsplikt dersom en ansatt krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at EN ANNEN ANSATT krenker et barn, skal vedkommende STRAKS melde fra til styrer.

Styrer skal melde fra til barnehageeier.

Dersom styrer er den som krenker, skal vedkommende melde fra til barnehageeier direkte – IKKE til styrer.

Varslingsplikten kan oppstå allerede i morgen – alle ansatte må kjenne til denne plikten.

Barnehageloven § 44 – Klageadgang til Statsforvalteren

Foreldre/foresatte som mener barnehagen ikke oppfyller aktivitetsplikten etter §§ 42–43, har rett til å melde saken til Statsforvalteren.

Barnehagen skal informere foreldre om denne retten dersom de tar opp en sak om barnehagemiljøet.

Statsforvalteren kan gi barnehagen pålegg om å rette opp forholdene.

Mål for barnehagens arbeid mot mobbing og krenkelser

- Alle har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og mestring.
- Skape et miljø med nulltoleranse mot mobbing og krenkelser blant barn, ansatte og foreldre.
- Øke personalets kunnskap om forebygging og håndtering av mobbing og krenkelser.
- Personalet skal ha kjennskap til denne handlingsplanen og de tiltak som skal settes inn.
- Konstruktivt samarbeid med foreldre angående mobbing og krenkelser.

Barnehagens verdier for barna

- Å ha en lekevenn
- Å bli møtt med varme, anerkjennelse og oppmuntring, slik at barna kjenner seg verdifulle
- Å bli møtt med respekt for den man er
- Å lære å knytte og opprettholde gode relasjoner
- Glede, omsorg og trygghet i barnehagehverdagen
- Et miljø som styrker barnas selvfølelse
- Voksne som er bevisste på sitt ansvar for å forebygge og sette i gang tiltak mot mobbing

DEFINISJONER

Definisjon mobbing

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.»

(Forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen»)

Definisjonen bruker bevisst ikke ord som «gjentatt» og «over tid». Små barn kan føle seg mobbet uavhengig av om episoden har gjentatt seg. Kun én episode av ekskludering kan alene være utslagsgivende.

I utgangspunktet er det barnets egen subjektive opplevelse som skal lyttes til for å vurdere når noe er mobbing. Det er de voksnes ansvar å snakke med barn om hva de føler og har opplevd, samt vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Skillet mellom konflikt, erting og mobbing

«Vanlig» konflikt	Erting	Begynnende mobbing
Uenighet Barna er likeverdige parter/venner Skjer av og til Tilfeldig, ikke planlagt Kan bidra til sosial utvikling	«Drive ap med», «kun for moro skyld» Erting skal alltid stoppes Erting kan utvikle seg til mobbing	Gjentatte negative handlinger Ubalanse i styrkeforholdet Alvorlige trusler Planlagt/med hensikt Søker makt og kontroll Ingen anger – skylder på offeret

(Høiby & Trolle, 2012)

Definisjon krenkelser

Krenkelser brukes om negative ord eller handlinger som gjør at barn ikke føler seg inkludert i fellesskapet med de andre barna. Det kan være enkelthendelser. Flere krenkende enkelthendelser rettet mot et barn kan, sett i sammenheng med definisjonen av mobbing, betraktes som mobbeatferd.

Hva som oppleves som krenkende er forskjellig fra person til person, og kan avhenge av alder, forutsetninger og bakgrunn. Man kan se begynnende krenkende atferd fra barn i to-tre års alderen.

Former for mobbing og krenkende atferd

Form	Eksempler
Fysisk	Slå, dytte, sparke, klore, lugge, rive leker fra en annen, ødelegge ting
Verbal	Trusler, erting, kallenavn, si stygge ting, nedlatende kommentarer
Relasjonell (vanligst og vanskeligst å oppdage)	Utestenging, ignorere/taushet, mimikk og kroppsspråk, spre rykter, lage regler som bare passer for noen få, hersketeknikker

FOREBYGGENDE ARBEID

Personalet skal arbeide for at vi har et godt og trygt miljø for alle i barnehagen og for at alle opplever gode menneskemøter.

Vi tar imot barn, foreldre, kollegaer og andre på en positiv og imøtekommende måte. Vi ønsker at alle skal føle seg velkommen i barnehagen. Dette gjør vi ved å være behjelpelige, imøtekommende, lyttende og vise hverandre interesse. Vi viser hverandre respekt og er høflige mot hverandre.

Barnas synspunkter skal vektlegges i planlegging og vurdering i forhold til alder og modenhet. Vi lytter og observerer hva barna er opptatt av og interessert i. Barna er med på å utarbeide og samtale om trivselsregler. Vi lytter til barna og evaluerer sammen med dem – de vil dermed få en opplevelse av å ha innflytelse på hverdagen, og at «min» mening er betydningsfull.

Livsglede hører sammen med lykke og det å ha et meningsfullt liv. Det handler om glede og tilhørighetsfølelse, trygghet, det å føle seg vel, å oppleve en meningsfull hverdag og ulike kultur- og naturopplevelser. Hvordan oppnår vi dette:

- Snakke om hvem som er til stede/fraværende
- Bordplassering og turkamerater, aldersinndelte grupper og temagrupper
- Bevisst bruk av anerkjennende kommunikasjon i barnehagen
- Den voksne involverer seg med barna og er gode rollemodeller i lek og aktiviteter

Nulltoleranse i praksis

Nulltoleranse handler om to ting som henger sammen: holdninger og handlinger.

Holdninger	Handlinger
Mobbing og andre krenkelser er ikke tillatt i vår barnehage Ingen barn skal oppleve at «de voksne går forbi»	Stoppe og følge opp krenkelser umiddelbart Stille krav og gi støtte Melde fra etter gjeldende varslingsprosedyrer Systematisk arbeid for å avdekke mobbing og krenkelser

Nulltoleranse i hverdagen – eksempel på handlingsrekke

1. POSITIV STØTTE OG VEILEDNING: Gå inn tidlig – «Hei, hva skjer? Jeg kan hjelpe dere med dette»
2. STOPP: «Hallo, vent nå litt ... dette fungerer ikke, stopp ...»
3. GJENOPPRETTING: Den som føler seg krenket, må få gjenopprettet sin verdighet og respekt

Hva forventes av den voksne

- Tydelige verdier og felles holdninger som praktiseres av alle voksne
- Legge til rette for god start for det enkelte barn (tilvenning, forutsigbar dagsrytme og gode overganger)
- Systematisk observere enkeltbarn og barnegrupper, og tilrettelegge for gode relasjoner og vennskap
- Kjenne alle barna godt og tilrettelegge aktiviteter slik at alle opplever mestring på sitt nivå
- Tilstedeværende og varme voksne som viser barna tillit og formidler forventninger på en tydelig måte, slik at barna lett kan forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er lov
- Være barnas veileder i utfordrende relasjoner – gå foran som et godt eksempel, korrigere, vise, lede og veilede
- Legge det fysiske miljøet til rette slik at det stimulerer til god lek
- Engasjerte voksne som fokuserer på leken som en viktig arena for utvikling av sosiale ferdigheter
- Kompetanse til å håndtere uønsket atferd og fremme positiv væremåte
- Vektlegge godt samarbeid med foreldre
- Vi jobber med konfliktløsning – både hele gruppen, smågrupper og enkeltvis
- Vi lærer barna å sette ord på følelsene, og lærer barn som strever med frustrasjon/aggresjon alternative strategier
- Vi har barnesamtaler om hvordan barna har det i barnehagen
- Barnehagen informerer fortløpende dersom ditt barn mobber eller krenker andre barn

Voksne som krenker

Alle ansatte skal ha kompetanse til å se når andre ansatte krenker barn, og vite hvordan dette skal håndteres. Vi har nulltoleranse for mobbing eller andre krenkelser fra voksne mot barn.

Krenkelser fra voksne setter dype spor som barn bærer med seg gjennom livet. Det er en individuell plikt å varsle etter § 43 (se over).

Hva er krenkelser fra voksne?

- Uthenging/kjefting – å bli irettesatt på streng måte i andre barns påhør
- Humor og latterliggjøring – å være morsom på barnets bekostning
- Forskjellsbehandling
- Ironi, sarkasmer, bruk av stemmeleie som krenkende virkemiddel
- Tvang og fysisk maktbruk
- Blikk og kroppsspråk som virker avvisende eller truende
- Mangel på anerkjennelse og respekt
- Bli nektet naturlige privilegier (toalettbesøk, drikke vann, hente leker)
- Snakke nedsettende om barnets nærmeste
- Bli ignorert i uteleken

Merk særlig: Minoritetsspråklige barn er oftere utsatt for krenkelser fra voksne, blir ofte ikke trodd, og kultur brukes feilaktig som «forklaring» på negativ atferd. Alle ansatte er rollemodeller – barn gjør som de voksne rundt dem gjør. (Lund m.fl. 2019)

Kjeft som krenkelse

Kjeft er en krenkelse – det skaper utrygt miljø for barn. Kjeft innebærer kritikk gjennom kroppsspråk, stemmebruk eller krenkende ordbruk, og inneholder alltid en anklagelse: «du er feil». Kjefting virker ikke oppdragende – det skaper negative følelser og skyldfølelse. (Lund/Øiestad)

Grensesetting vs. krenkelse

Barn trenger at voksne setter grenser – men på en måte som hjelper barnet å forstå hvorfor. Det avgjørende er MÅTEN man setter grensen på. Den autoritative stilen fungerer godt: tydelige krav og rammer gitt av trygge og varme voksne. Sinnastemmen må erstattes med en vennlig men tydelig stemme – også i krevende situasjoner.

Makt og tvang

Personalet skal håndtere konflikter og grensesetting uten å bruke fysisk tvang og makt overfor barn i barnehagen, og kun i særlige tilfeller bruke nødverge eller nødrett.

Ifølge barnehageloven har barnehagen et særlig ansvar for å ivareta barnas behov for omsorg når barna er i barnehagen. Barnehageloven, FNs barnekonvensjon og straffeloven gir barn som går i barnehagen et klart rettslig vern mot bruk av tvang og makt.

Eksempler på hvordan voksnes språkbruk kan oppleves som krenkende for barn:

- «Jeg bryr meg ikke om hvor lei deg du er. Gå dit og sett deg!»
- «Se på meg når jeg snakker til deg!»
- «Gjør som jeg sier ... ellers ...!»
- «Du er bare så .... Du er gammel nok til å vite bedre!»
- «Du er jammen en ordentlig skrikerunge!»
- «Ikke si noe som helst. Bare gå ut og tenk over hva du har gjort!»
- «Hvis ikke du rydder nå, så får du ikke ...!»
- «Hvis du ikke spiser opp maten din, så må du ...!»

Det er viktig å være klar over at måten et utsagn blir sagt på, vil ha mye å si for hvordan barnet opplever det som blir sagt.

Sosial kompetanse som ressurs mot mobbing

Sosial kompetanse er viktig både for å unngå og stoppe mobbing, og kan virke som en «vaksinasjonsfaktor» mot problematferd. Vi jobber med sosial kompetanse gjennom hele barnehagelivet, med særlig vekt på:

- Selvfølelse – å oppleve egenverd, akseptere seg selv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv holdning til seg selv
- Empati – forståelse for andres perspektiver, tanker og følelser; leve seg inn i andres situasjon, vise medfølelse og tolke følelsesuttrykk
- Prososial atferd – å ha positive sosiale holdninger og utføre handlinger som å oppmuntre, bry seg om, vise omsorg, hjelpe til og dele med andre
- Selvhevdelse – å hevde seg selv og egne meninger på en god måte, våge å stå imot gruppepress, ta initiativ og bli med i lek og samtaler som allerede er i gang
- Selvkontroll – tilpasse seg ulike situasjoner, takle konflikter og utsette egne behov i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser

Vi jobber med sosial kompetanse hver dag – leken er en viktig arena

- De voksne er til stede i leken til barna – nært, veileder og fanger opp situasjoner som måtte oppstå
- Den voksne hjelper barnet å forstå miljøet barnet er i
- Vi har voksne som er oppmerksomme, ser og forstår, anerkjenner og bekrefter barnet og barnets følelser og behov
- De voksne viser at de bryr seg om og liker barnet
- Tilstedeværende voksne hjelper barnet med å tolke og handle i ulike situasjoner, slik at barnet bedre kan forstå egne og andres følelser
- Vi har voksne som viser barnet tillit, lar det prøve og øve seg, lytter til og respekterer meningen deres

- Voksne som veileder, hjelper og støtter barna og gir instruksjoner, positive tilbakemeldinger og bekreftelser
- Vi er gode rollemodeller gjennom en varm væremåte
- Voksne setter tydelige grenser og veileder barna bort fra ødeleggende og lite sosial atferd
- Hos oss brukes ros for å forsterke positiv atferd og styrke barnets selvbilde

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at mobbing ikke får utvikle seg i barnehagen. Det er viktig å samarbeide med foreldre om holdninger og verdier. Foreldre involveres i hvordan barnehagen jobber med barn og relasjoner, og temaet mobbing, krenkende atferd og forebygging tas opp i foreldresamtaler og foreldremøter. Foreldre blir informert om barnehagens handlingsplan mot mobbing og krenkelser.

Det å bli sett, møtt, anerkjent og respektert innebærer en gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Alle barn og foreldre skal oppleve å bli tatt på alvor av personalet. Hvis de kommer med en bekymring om at et barn blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal de bli tatt på alvor.

Foreldre er barnas viktigste rollemodeller og må være gjennomtenkte med hva de sier og uttrykker når barn er til stede. Selv om barnet har profesjonelle voksne rundt seg i barnehagen, er det fortsatt foreldrene som kjenner barnet best og er ekspert på eget barn. Alle foreldre har det grunnleggende ansvar for barna sine, og må melde fra til barnehagen dersom de har mistanker om at krenkende atferd forekommer – dette gjelder ikke bare eget barn, men også andres barn.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å:

- Hilse på og snakke med alle barn, legge til rette for nye vennskap
- Snakke positivt om andre barn, foreldre, personalet og barnehagen
- Melde fra til barnehagen dersom det oppdages erting eller mobbing
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser
- Følge opp informasjon og ha tett samarbeid med barnehagen

Barnehagens rutiner for forebygging

#	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	Opplæring og informasjon til alle nyansatte om denne planen	Ved ansettelse	Styrer
2	Foresatte informeres om planen. Nye foreldre skriver under på bekreftelsesarket	Før barnehagestart	Gruppeleder
3	Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet og informasjon fra foreldresamtaler	Ledermøte 2 ganger i året	Styrer/gruppeleder
4	Vi jobber med sosial kompetanse gjennom hele året	Hele året	Alle ansatte
5	Barnehagens planer og tiltak for forebyggende arbeid gjennomsyrrer barnehagehverdagen	Løpende	Styrer
6	Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Egenvurderingsskjema skal: – Bidra til refleksjon over egen praksis for å sikre regelverksetterlevelse og finne læringspunkter for nødvendig forbedring av barnehagens praksis. – Være utgangspunkt for erfaringsdeling på ledermøter og andre aktuelle fora. Evaluering og	1 gang i året	Alle

#	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
	evt. revidering foretas i personalmøter og samarbeidsutvalg.		

HVORDAN AVDEKKE MOBBING OG KRENKENDE ATFERD

Avdekking – Delplikt 1: Følge med (individuell plikt)

Alle ansatte har en individuell plikt til å følge med på om barn har det trygt og godt. Det kompetente blikket skal fange opp alle former for mobbing og krenkelser.

Aktivitetsplikten settes i gang når:

Personalet fanger opp:	Barn gir signaler:	Foreldre melder:
Barn som ikke trives Negativ eller aggressiv lek Barn som jevnlig holdes utenfor Sårbare barn (funksjonsnedsettelse, minoritetsbakgrunn, familier i krise)	Sier fra at de ikke har venner Endrer atferd Er aggressive eller voldsomme Trekker seg unna	Mistrivsel, erting, ubehag av ulik art At barn snakker negativt om barnehagen hjemme Bekymring for om barnet har det trygt og godt

Tegn på at barn ikke har det bra – endringer i atferd

- Vil ikke gå i barnehagen
- Begynner å tisse på seg etter å ha vært tørr
- Endrer spise- og sovevaner
- Blir engstelig og redd
- Blir oppfarende og fort sint
- Får dårlig selvbilde/selvtillit
- Nekter å fortelle hva som er galt
- Blir «klengete» og søker mer voksenkontakt enn før
- Blir veldig stille og usynlig

Observasjonsmetoder

Det skiller mellom usystematiske og systematiske observasjoner:

Usystematiske observasjoner	Systematiske observasjoner
Gjøres hver dag uten planlegging, uten fast mønster eller bestemt fremgangsmåte	Planlagte observasjoner etter mal/skjema. Film, foto og barnesamtaler er nyttige verktøy

Spørsmål å bruke i observasjonsarbeidet:

- Hva skjer – hvem deltar i leken?

- Hvor skjer det – hvor leker barna?
- Hvem skjer det med – hvem leker sammen?
- Når skjer det?
- Hvordan skjer det – er det noen som ofte er alene?
- Hvordan er kommunikasjonen mellom barna?
- Hva gjør vi med det vi observerer?

Blinde flekker å være obs på

Det vi ser men overser

Summen av mange små krenkelser – hvert enkelt tilfelle virker lite, men mønsteret er mobbing

«Litt må de tåle..» – holdninger som hindrer voksne i å gripe inn

Hverdagsrasisme og etniske krenkelser

Fysisk miljø og tilrettelegging for lek som ekskluderer noen

Forskjellen mellom konflikt og mobbing (se definisjonsdelen)

Vi har også fokus rettet mot den som mobber eller krenker

Det er ikke nødvendigvis barnet som blir mobbet som mangler sentrale ferdigheter. Før det eventuelt settes i verk tiltak rettet mot enkeltbarn, blir det derfor viktig å observere hvordan barna generelt er mot hverandre på avdelingen. Vurdering av de voksnes atferd og holdninger må også inngå i en analyse av miljøet.

«Vær varsom»-påminnelse

Legg ikke ansvar på og still ikke alene krav til enkeltbarn før miljøet er analysert.

Er miljøet preget av en atmosfære som bidrar til at barna beholder sin naturlige respekt for og toleranse for ulikheter?

Fremmer miljøet den enkeltes utvikling av sosial kompetanse?

Forskning på større barn viser at barn som sliter med søvn, eller sover for lite, ofte kan være den som mobber eller krenker andre. Disse barna utpeker seg ved aggressiv oppførsel og kan ofte havne i mobbing- eller krenkelsessituasjoner. Det betyr at vi er nødt til å ha gode rammer rundt barna når det kommer til søvn – hjemme og i barnehagen.

Studier viser at barn som møter stress ved å prøve å løse problemet, ikke så ofte er å finne blant barn som mobber eller er mobbeoffer. Det betyr at vi som voksne må legge til rette for gode strategier for å løse ulike konflikter der og da. Problemløsning kan barna lære, hvor personalet og foreldre gir dem støtte til å gå løs på ulike oppgaver. Da vil det smitte over på hvordan barna møter vanskelige situasjoner med andre barn.

Både mobber og mobbeoffer sliter med å takle livet. Det er klart at det er én som har gjort noe galt og én som lider, men mobberen er ikke lykkelig av å trone på toppen. De fleste er store utenpå og små inni.

AKTIVITETSPLIKTE – UNDERSØKELSESFASEN

Dersom det oppstår en bekymring som tyder på at krenkelser/mobbing er til stede, trer aktivitetsplikten inn. Barnehagens undersøkelsesplikt inntreer straks styrer får mistanke om eller kunnskap om at et barn ikke har det trygt og godt. Det er styrers ansvar at undersøkelsen er forsvarlig.

Viktig: Aktivitetsplikten er ikke oppfylt ved iverksettelse av tiltak

Aktivitetsplikten varer så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Hvis tiltakene ikke har fungert etter hensikten, må barnehagen fortsette arbeidet og sette inn andre tiltak.

Plikten til å iverksette egnede tiltak, omfatter også en plikt til å evaluere og justere tiltakene underveis.

Plikten gjelder uavhengig av hva som er grunnen til at et barn ikke har det trygt og godt.

Steg	Tiltak
Steg 1 BEKYMRING OPPSTÅR	En eller flere personer får mistanke om eller kjennskap til at mobbing kan være til stede. Plikt til å gripe inn om man er vitne til krenkelser eller mobbing. - Foreldre har observert endringer og ber om samtale → skriv skriftlig referat med plan og dato for neste møte - Barnet sier eller viser gjennom atferdsendringer at det ikke har et trygt og godt miljø
Steg 2 DEL OG VARSLE	Varsle gruppeleder ved mistanke om at enkeltbarn ikke har et trygt og godt miljø. Varsle foreldre. I alvorlige tilfeller varsler styrer eier av barnehagen. DERSOM ANSATT KRENKER (§43): Varsle styrer STRAKS. DERSOM STYRER KRENKER (§43): Varsle barnehageeier DIREKTE – ikke styrer.
Steg 3 UNDERSØKE	Pedagogisk leder/styrer vurderer tiltak: - Observer barnet/barnegruppa - Observere samspill barn–voksen, kartlegge de voksnes relasjoner - Se på konteksten: plassering av barn i grupper, voksnes plassering i leken - Kartlegge barnehagens psykososiale miljø (vedlegg: egenvurderingsskjema) - Logg/observasjonsskjema - Snakk med barnet (barnesamtale)
Steg 4 ANALYSE	For å sette inn tiltak, må man først gjøre en analyse og ha et mål. Bruk verktøy som pedagogisk analyse eller kontekstmodellen (hente inn spesialpedagoger ved behov). Tiltak settes inn i opprettholdende faktorer – ikke direkte på symptomet/problemet.
Steg 5 TILTAK	Dersom undersøkelser avdekker at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, er det plikt til å sette inn tiltak. Dersom tiltak går over tid og er sammensatte, skal det utarbeides en SKRIFTLIG TILTAKSPLAN (jf. §42) med de fem lovpålagte punktene a–e. Planen arkiveres i barnets mappe (se vedlegg: Referat/tiltaksplan).
Steg 6 EVALUERING	Barnehagen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene har hatt tilsiktet virkning. Foreldre og barn skal involveres i evalueringen. Dersom evalueringen viser at barnet fortsatt opplever mobbing, skal det iverksettes andre eller mer intensive tiltak.
Steg 7 SAKEN AVSLUTTES	Saken avsluttes når barnehagen, barnet og foreldrene er enige om at barnet har et trygt og godt barnehagemiljø. Husk: Foreldre som er misfornøyde med barnehagens håndtering, har rett til å klage til Statsforvalteren (§44).

TILTAK NÅR MOBBING/KRENKENDE ATFERD OPPSTÅR

Det skal reageres straks når krenkende atferd avdekkes. Det skal gripes inn, varsles og undersøkes før tiltak settes inn. Tiltaks- og aktivitetsplikt iverksettes øyeblikkelig. Gruppeleder og styrer skal informeres.

#	Oppgaver	Ansvar	Dokumentasjon
1	Den som observerer mobbing/krenkende atferd informerer gruppeleder straks. Beskriv konkret hva som har skjedd. Gruppeleder informerer styrer. Styrer informerer barnehageeier ved alvorlige saker.	Den som observerer / Gruppeleder / Styrer	Varslings skjema (vedlegg)
2	Undersøkelser og observasjon settes i gang umiddelbart. Gruppemøte bør vurderes.	Gruppeleder	Observasjonslogg / Kontekstmodellen
3	Snakk med barna om det som har skjedd (barnesamtale). Barna snakkes med hver for seg ved behov.	Gruppeleder / primærkontakt	Referat
4	Samtale med foreldre til barnet som opplever seg krenket.	Gruppeleder	Referat
5	Samtale med barnet/barna som krenker. Gjøre avtale om oppfølging.	Gruppeleder	Referat
6	Samtale med foreldre til barnet som krenker.	Gruppeleder	Referat
7	Tiltaksplan utarbeides jf. §42, presenteres for foreldre og utføres av samtlige ansatte.	Styrer / Gruppeleder	Tiltaksplan (vedlegg)
8	Oppfølging inntil krenkende atferd opphører helt. Alle involverte barn følges opp.	Gruppeleder	Observasjonslogg / Referat
9	Vurderingsmøte for personalet etter 1–2 uker. Fungerer tiltakene? Videreføring/justering?	Styrer / Gruppeleder	Referat
10	Ny informasjon/samtale med foreldre om dagens ståsted. Nær dialog bør skje kontinuerlig til saken er løst.	Gruppeleder	Referat

NÅR EN ANSATT KRENKER ET BARN – § 43

Dette er en særlig alvorlig situasjon – varsling er lovpålagt og skal skje STRAKS

Alle ansatte har plikt til å varsle dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en annen ansatt krenker et barn.

Det er ikke en mulighet – det er en plikt. Manglende varsling kan medføre personlig ansvar.

Samarbeidsklime og kommunikasjonskultur er avgjørende for hvordan slike saker håndteres. (Lund m.fl. 2019)

Varslingsprosedyre § 43

Situasjon	Hvem varsles	Av hvem
Ansatt krenker et barn	Styrer – STRAKS	Den ansatte som fikk mistanke/kjennskap
Styrer krenker et barn	Barnehageeier – DIREKTE (ikke via styrer)	Den ansatte som fikk mistanke/kjennskap
Alvorlige tilfeller	Barnehageeier	Styrer

Forebygging – slik jobber vi for å unngå krenkelser fra voksne

- Jobbe med voksenrollen og den autoritative stilen jevnlig på personalmøter
- Tydelige forventninger til ansattes atferd – vi snakker positivt om alle barn
- Tilbakemeldingskultur: Reflektere over praksis sammen – fokus på SAK, ikke person
- Hvis ansatt krenker et barn, reageres det umiddelbart og evnen til å reparere vises
- Styrer saksbehandler alle meldinger

Reparasjon etter krenkelse – hva den ansatte kan gjøre

Dersom en ansatt har krenket et barn, kan relasjonen repareres. (Marthinsen, 2021)

1. Ros barnet for å gjøre deg oppmerksom på det – gjennom ord, blick eller handlinger
2. Skap kontakt med barnet
3. Si hva du observerer hos barnet
4. Anerkjenn barnet
5. Gjør det godt igjen: «Jeg beklager at jeg gjorde deg redd. Det var ikke meningen. Jeg vil gjerne gjøre det godt igjen»

LOVERK OG RETNINGSLINJER

Lovverk og sentrale føringer

- [Barnekonvensjonen \(FN\)](#)
- [Barnehageloven – kapittel VIII, §§ 41–44](#)
- [Rammeplan for barnehagen \(2017\)](#)
- [Helsedirektoratet: Miljø og helse i barnehagen](#)
- [Språk i barnehagen – Mye mer enn prat \(Udir\)](#)
- [Barn trivsel – voksnes ansvar \(Udir\)](#)
- [Hele barnet – hele løpet \(Mobbing i barnehagen\)](#)

Ressurser på nett – for de voksne

- [FUB: Mobbing og krenkelse i barnehagen](#)
- [Mobbing i barnehagen \(Regjeringen\)](#)
- [Udirs kompetansepakke «Trygt og godt barnehagemiljø»](#)
- [Voksne som krenker barn i barnehagen – barnehage.no](#)
- [Når de som skal avdekke krenkelser mot barn, selv er de som krenker – utdanningsnytt.no](#)
- [Både mobberen og offeret sliter med å takle livet – forskning.no](#)
- [Mobbere med søvnproblemer – forskning.no](#)
- [Læringsmiljøsentret, Universitetet i Stavanger](#)
- [Statsforvalteren – klage på barnehagemiljø](#)
- [Jeg vet – ressurs om barn og krenkelser](#)
- [Det er som å gråte inni seg – fagartikkel \(tandfonline.com\)](#)
- [Godt psykososialt barnehagemiljø \(Hallingdal\)](#)

Faglitteratur/bøker

- Ingrid Lund (2016): Det er jo bare barn – om barnehagebarn og mobbing
- Margreta Øhman (2020): Innenfor og utenfor
- Mai Brit Helgesen: Mobbing i barnehagen
- Ella Cosmovici/Pål Roland: Mobbeatferd i barnehagen
- Helle Høiby og Anja Trolle: Stopp ertingen
- Hanne Holland: Varig atferdsendring hos barn – krever varig atferdsendring hos voksne
- Pål Roland: Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole
- Grete Helle og Tom Rune Fløgstad: Alt jeg kan – Hvordan kroppen lærer hjernen å tenke
- Ingrid Lund m.fl. (2019): Dialog og samarbeid i arbeidet mot mobbing i barnehagen
- M.T. Martinsen (red.) (2021): Trygt og godt i barnehagen
- G. Figenschou (red.) (2024): Trygt og godt i barnehagen – Omnimodellen i praksis

Podkaster

- Krenkelser og mobbing med Kari Pape – Spotify
- Lek og vennsapsrelasjoner med Kari Pape – Spotify
- Lærerrømmet 25: Mobbing i barnehagen – Podcast
- Mobbing og krenkelser, de voksnes ansvar! – Spotify
- Mobbeforebygging i fellesskapsperspektiv – Spotify
- Tidligvakt: Utestenging – mobbing eller en del av leken? – Podcast

- Tidligvakt: Nei, alle kan ikke være med å leke – Podcast
- Når voksne krenker barn i barnehagen / Foreldrepodden – Spotify
- Fra tabu til lovverk – hvordan synet på mobbing i barnehagen endret seg – Spotify

Bøker for barna

- Karsten liker å danse – Tor Åge Bringsværd
- Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme – Tor Åge Bringsværd
- Rett eller galt – Birte Svaton
- Vil du være vennen min? – Lucinda Riley
- Min storebror apen – Tone Lie Bøttinger
- Hvorfor det? – Kaia Dahle Nyhus
- To gode venner – Masha og Mishka
- Vennen min? – Sam McBratney
- Kunsten å møte en bjørn – Camilla Otterlei og Jill Moursund
- Albert og den hemmelige Skybert – Gunilla Bergstrøm
- Gode venner i Mummidalen
- Peppa Gris: Bestevenner
- Ole Brumm: Verdens beste venner!
- Ørn – Martine Grande
- Bestevenner tør alt – Ingrid og Dieter Schubert
- Boka om å være venner – Mary Hoffman
- Mattias er alene – Ingrid Lund og Ane Tollerød Fosse

Annet materiell

- Venner – ti store bøker, basert på Barnekonvensjonen – Linda Palm, Lisa Sollenberg
- Grønne tanker glade barn og Sint og glad i barnehagen + 2 røde bamser og 2 grønne bamser – Åge Peterson
- Vennekort og kaninbamse og pinnsvinbamse
- Hva er det med Marius – samtalebilder og tegninger

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Referat/tiltaksplan fra møte om mobbing/krenkende atferd

Jf. barnehageloven § 42 – dette er den lovpålagte skriftlige tiltaksplanen

Felt	
Møtedato / År	
Til stede på møte	
a) Hvilke problemer skal tiltakene løse?	
b) Hvilke tiltak har barnehagen planlagt?	
c) Når skal tiltakene gjennomføres?	
d) Hvem skal gjennomføre tiltakene?	
e) Når skal tiltakene evalueres?	
Endelig vurdering av tiltak og videre arbeid	
Dato for neste møte	

Underskrift ansatte: _____

Underskrift foresatte: _____

(Skjemaet skal ligge i barnets mappe, kopi til foresatte)

Vedlegg 2 – Varslingskjema (barn som utsettes for krenkende atferd/mobbing)

Felt	
Barnets navn	
Fødselsdato	
Gruppe	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (utestenging, negative kommentarer, dominering, trusler, slag, krenket, latterliggjort, manipulert eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen faktainformasjon	

Vedlegg 3 – Varslingskjema (barn som viser krenkende atferd/mobbing)

Felt	
Barnets navn	
Fødselsdato	
Gruppe	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato for melding	
Hva dreier bekymringen seg om? (stenger barn ute av lek, gir negative kommentarer, dominerer, truer, slår, dytter, håner, latterliggjør, manipulerer eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen faktainformasjon	

Vedlegg 5 – Evaluering av personalets relasjon til barna

Spørsmål	Ja – alltid	Ja – oftest	Nei – sjelden	Nei – aldri
Er voksne i vår barnehage anerkjennende og støttende i forhold til barnas initiativ?				
Utøves det makt og tvang av voksne i barnehagen?				
Får noen barn stadig positiv oppmerksomhet fra oss voksne – mer enn andre barn?				
Får noen barn stadig negativ oppmerksomhet fra oss voksne – mer enn andre barn?				
Blir alle barna lagt merke til i like stor grad, uavhengig av type personlighet? (innadvendt/utadvendt)				
Kan en se at det har blitt et «mønster» i at vi voksne har lettere for å tro på noen barns forklaring på konflikter enn andre i gruppen?				
Er det noen barn i gruppen som vi voksne tar mer kontakt med og finner på flere aktiviteter med enn andre barn?				
Er det noen barn i gruppen som vi voksne tar lite kontakt med og sjelden finner på aktiviteter med?				
Klarer vi å involvere alle barna i fellesskapet – f.eks. praten rundt bordet ved måltider?				
Blir noen barn raskere avbrutt/avvist av oss voksne enn andre når de tar kontakt med oss?				
Er vi voksne aktive med å bygge gode relasjoner og vennskap mellom barn?				
Har vi voksne større tålmodighet med enkelte barn i gruppen enn andre, når det gjelder å følge dem opp/hjelpe dem?				
Er alle voksne bevisste på at barn ikke alltid klarer å skille spøk og ironi? (Vær forsiktig med bruk av spøk/ironi da ikke alle barn forstår dette.)				
Legger vi voksne i barnehagen merke til hva barna trives med og retter oss etter barnas initiativ?				

La barnehagens psykososiale miljø og voksenrollen jevnlig bli et diskusjonsgrunnlag på gruppemøter. Sjekklisten ligger i PBL-mentor.

Er vår barnehage der vi vil at den skal være?

Vedlegg 6 – Egenvurderingsskjema psykososialt barnehagemiljø

Er barnehagens handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø i aktiv bruk og oppdatert?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen velfungerende rutiner for å følge med på barnehagens psykososiale miljø?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er miljøet i vår barnehage preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er det en felles forståelse av hva makt og tvang utøvd av voksne innebærer?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er samspillet barna imellom preget av likeverdighet?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Er det en trygg og avslappet tone, preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Har barnehagen kompetanse til å jobbe forebyggende og fylle delpliktene i aktivitetsplikten?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Sikrer barnehagen at Samarbeidsutvalget får medvirke i evaluering av psykososialt barnehagemiljø?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Informerer barnehagen systematisk foreldre om barns rettigheter i barnehagens psykososiale miljø?

Ja – beskriv hvordan:	Nei/delvis – beskriv nødvendige endringer og framdrift:

Felt	
Dato for gjennomført egenvurdering	
Egenvurdering er utarbeidet av	
Er tema drøftet/planlagt drøftet i ledermøte, gruppemøte e.l.?	

Vedlegg 7 – Trivselsmonitor (til bruk i formelle barnesamtaler)

Vi har tatt utgangspunkt i DMMH sin trivselsmonitor og lagd vår egen utgave av denne.

Om barnet	
Barnets navn:	Fødselsdato:
Hvor mange barn går på barnets gruppe:	

#	Spørsmål
	Generell trivsel
1	Hvordan er det å gå i barnehagen? Innetid/utetid
2	Får du leke med det du vil inne uten at du blir forstyrret i barnehagen?
3	Kan du bestemme selv hva du ønsker å gjøre når du er inne/ute?
4	Leker de voksne sammen med deg når dere er inne/ute?
5	Hvordan er det å ha de voksne med i leken?
6	Hvis du har lyst til å herje inne/ute, kan du gjøre det?
7	Hvordan er det å være med på samlingsstund i barnehagen (barnemøter)?
8	Hvordan er det når vi spiser i barnehagen?
9	Hvordan er det i garderoben når du skal kle på deg?
10	Hva liker du å gjøre i uteområdet (gjerde) til barnehagen?
11	Hvis du trenger hjelp, kan du spørre noen om hjelp da? Turer i skogen/ved sjøen
12	Hvordan er det å være på tur med barnehagen?
13	Får du være med å bestemme hvor dere skal på tur?
14	Får du tid til å leke deg når dere er på tur? Venner
15	Kjenner du barna på Storsia (de andre gruppene)?
16	Kjenner du barna på din gruppe?
17	Hvem leker du med i barnehagen?
18	Hender det at du ikke har noen å leke med når du er i barnehagen?
19	Liker du å leke alene i barnehagen?
20	Hvordan snakker vi med hverandre i vår barnehage?
21	Hvordan har vi det sammen i barnehagen?
22	Opplever du noen ganger at noen barn er lei seg i barnehagen?
23	Er du noen ganger lei deg i barnehagen? De voksne
24	Kjenner du alle voksne på Storsia?
25	Sier de voksne hei/god morgen til deg når du kommer i barnehagen?

#	Spørsmål
26	Hvordan snakker de voksne til barna?
27	Er de voksne der når du trenger dem?
	Avslutning
28	Hvordan har du det i barnehagen?
29	Savner du mamma eller pappa når du er i barnehagen?
30	Hvordan kjennes det ut for deg å være i barnehagen?

Vedlegg 8 – Kontekstmodellen

Se bok eller PDF for utfyllende informasjon om kontekstmodellen.

Trinn 1: Lag en liste over problematferd hos barnet

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

Trinn 2: Prioriter maks fire punkter fra listen – sett opp i prioritert rekkefølge

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Trinn 3: Kartlegge utgangspunkt/grunnlinje

Atferd	Varighet	Hyppighet	Omfang

Trinn 4: Velg hovedmål for jobbing

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Trinn 5: Systemanalyse

Hovedmål nr. _____

Trinn 6: Prioriter faktor

Hovedmål nr.: _____ Innhold: _____

Faktor nr.: _____ Faktor innhold: _____

Trinn 7: Bestemme delmål

_____

_____

Trinn 8: Bestemme tiltak

Uke: _____

Trinn 9: Evaluere delmål

Delmål nr.	Nådd	Delvis nådd	Ikke nådd

Trinn 10: Bestemme veien videre

Analyse av barriere? _____

Fortsette med neste faktor i systemanalysen? _____

Fortsette med nytt hovedmål? _____

Vedlegg 9 – Bekreftelse på at vi har lest

Handlingsplan om det psykososiale barnehagemiljøet – MOBBING OG KRENKELSER

Planen ligger ute på Kidplan og barnehagens hjemmeside – bekræftelsesarket ligger vedlagt i oppstartsbrevet. Barnehagen ber om at svarslippen returneres.

Barnets navn: _____

Jeg/vi bekrefter å ha lest «Handlingsplan mot mobbing i Skonseng naturbarnehage».

Barnehagen gis tillatelse til å bruke varslings- og observasjonsskjemaene i handlingsplanen i oppfølging av barnets trivsel.

Dato: _____

Forelders underskrift: _____

Forelders underskrift: _____